

УДК 634:582.998:57.087

Шевель Л. О., к. с.-г. н., старший науковий співробітник лабораторії квітково-декоративних, лікарських та ягідних культур
Трохимчук А. І.^{*}, к. с.-г. н., завідувач сектором підготовки наукових кадрів та аспірантури, керівник ПНД «Генетичні ресурси рослин»

Інститут садівництва Національної академії аграрних наук України

^{*}e-mail: a.trokhymchuk@ukr.net

ВИВЧЕННЯ КОЛЕКЦІЇ КАЛІСТЕФУСУ КИТАЙСЬКОГО ТА ВИДІЛЕННЯ ЙОГО ЦІННИХ ЗРАЗКІВ ГЕНОФОНДУ РОСЛИН В ІНСТИТУТІ САДІВНИЦТВА НААН

Різноманіття генофонду рослин, у тому числі квітково-декоративних культур, є одним з найвигідніших і ефективніших шляхів збільшення виробництва рослинницької продукції та поліпшення її якості, як матеріальної основи для забезпечення повноцінного існування і розвитку людського суспільства.

Метою досліджень НТП «Генетичні ресурси рослин» Інституту садівництва НААН (далі – ІС НААН) є створення зразків різних культур для формування різних типів колекцій генофонду в тому числі такої культури, як калістефус китайський (у повсякденному житті дана рослина називається айстра однорічна).

Найбільша робоча колекція генофонду рослин калістефусу китайського (понад 120 зразків) на Україні знаходиться у ІС НААН. Дані види колекцій зареєстровані в Національному центрі генетичних ресурсів рослин України (НЦГРРУ). Зразки, які знесені до них мають велике практичне селекційне значення, характеризуючись рідкісним поєднанням високої продуктивності і декоративності, стійкістю до фузаріозу, комплексом морфологічних ознак, які є важливими елементами комерціалізації культури. Їх насіння (80 зразків) передано до Національного генетичного банку рослин України на довгострокове зберігання та для використання в селекційній роботі, як новий вихідний матеріал.

Результати досліджень. За період 2023–2024 рр. робоча колекція вище згаданої культури була вирощена двома способами розсадним та посів у відкритий ґрунт. Насіння було висіяне в закритому ґрунті 26 та 31 березня. У відкритий ґрунт розсаду висадили III декада травня, тобто у звичайні строки. Під час посадки розсади калістефуса температура повітря та опади були задовільними. Приживлюваність розсади становила 96%. Погодні умови літнього періоду 2023–2024 рр. були жаркі та посушливі, це негативно вплинуло на квітування та декоративність рослин. Нерівномірний розподіл опадів та високі температури повітря в серпні та липні негативно вплинули на процес бутонізації, а саме затримало цю фазу на 7–14 днів. Цвітіння почалося пізніше і одночасно не залежно від строків квітування. Декоративність становила 7,2–7,8 балів. Тривалість цвітіння ранніх середніх і пізніх сортів становила біля 30 днів. Достигання насіння було пізніше на календарний місяць ніж у попередні роки вивчен-

ня. Фузаріозного в'янення у рослин калістефуса китайського відмічали взагалі на 2–3 бали. Пошкодження рослин соняшниковою огнівкою були не критичні і становили 1–2 бали.

У період дослідження було виділено вісім зразків, які є джерелами високої декоративності, забарвленням суцвіть характеризувалися рослинами 'Яскрава', 'Анастасія', 'Одарка', 'Янтарна', 'Царівна' та ін.

До селекційного процесу було залучено 15 зразків калістефусу китайського.

За роки досліджень були виділені гібридні форми '1150 с/е' та '159 С-1'. Описи цих зразків надаємо:

Гібридна форма '1150 с/е'. Отримана від вільного запилення сорту 'Анастасія'. Сортотип півонієподібний. До бази даних подані дві гібридні форми: '1150 с/е' та '159 С-1' середнього строку цвітіння. Рослина висотою 45–50 см, шириною 35 см, компактна, дуже міцна. Гілок I порядку – 12, які розташовані сферично. Цвітіння починається в II декаді серпня. Під час масового цвітіння на кущі одночасно квітує 22 суцвіть. Суцвіття – кошик темно-червоного забарвлення, густо махрове, діаметром 14 см. Декоративність – 9,9 балів. Насіннева продуктивність – 4,0–4,5 г з куща. Форма стійка до несприятливих погодних умов та фузаріозу. Призначення – універсальне.

Гібридна форма '159 С-1'. Отримана від вільного запилення сорту 'Саманта'. Сортотип 'Принцеса'. Середнього строку цвітіння. Рослина висотою 30 см, шириною 35 см, компактна, дуже міцна. Гілок I порядку – 10, які розташовані сферично. Цвітіння починається в II декаді серпня. Під час масового цвітіння на кущі одночасно квітує 21 суцвіть. Суцвіття – кошик рожево-бузковий, густо махрове, діаметром 13 см. Декоративність – 9,8 балів. Насіннева продуктивність – 3,5–4,0 г з куща. Форма стійка до несприятливих погодних умов та фузаріозу. Призначення – на озеленення.

Таким чином, за період 2023–2024 рр. за комплексом господарсько-біологічних ознак виділились такі джерела та донори калістефусу китайського: 'Яскрава', 'Анастасія', 'Анжеліка', 'Одарка', 'Янтарна', 'Царівна', 'Машенька', 'Шоколадка' та гібридні форми '159 с-1', '1150 с/е', '303-5 с-1'. Декоративність цих зразків складала 9,9 балів, насіннева продуктивність – 4,0–5,0 г з куща та стійкість до несприятливих погодних умов та фузаріозного в'янення становила 8,5–9,0 бала.